

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของชาวบ้าน 2) เพื่อศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายให้คงอยู่กับเยาวชนรุ่นหลัง และ 3) เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ศึกษาโดยคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รู้ทางภูมิปัญญา เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ครู พระสงฆ์ และผู้นำชุมชน, 2) กลุ่มหัตถกรรมจักสานครุ่้อย บ้านสะอาง และ 3) กลุ่มเยาวชน เช่น นักเรียนโรงเรียนบ้านสะอาง (ประชาสามัคคี) เก็บข้อมูลด้วยวิธีทดลองปฏิบัติ สังเกต สัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ผลการศึกษามีดังนี้

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านสะอางในอดีตใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยเหลือตัวเอง ผลิตภัณฑ์การดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ครูดักน้ำไว้ใช้สอยในครัวเรือน เพราะพื้นที่บริเวณเขตอำเภอขุนันธ์และบ้านสะอาง มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ มีต้นละแบง ให้ผลผลิตน้ำมันยาง (ขี้ยาง) และต้นจิกให้ผลผลิตชัน (ขี้ชัน) นำมาผสมกันใช้สำหรับทาครุ่กันน้ำรั่วซึมใช้สำหรับดักน้ำ แต่ในปัจจุบันป่าถูกจับจองเป็นพื้นที่นา คงเหลือต้นไม้ที่ให้ผลผลิตน้ำมันยาง และชันจำนวนน้อยมาก ต้องหาซื้อจากที่อื่นและมีราคาแพง ประกอบกับปัจจุบันไม่นิยมใช้ครุ่ไปดักน้ำ เนื่องจากมีครุ่สังกะสีที่คงทนกว่าและมีราคาถูกกว่ามาแทนที่ ชาวบ้านจึงเลิกสานครุ่ขนาดใหญ่ขาย ต่อมามีการดัดแปลงหาทางออกเพื่อจะสานครุ่ขายให้ได้ราคาดี ประมาณปี พ.ศ. 2494 นายบุญทิศ ดวงจันทร์ ประชาชนชาวบ้านสะอาง เป็นผู้ดัดแปลงการสานขนาดของครุ่จากขนาดใหญ่ให้เล็กลง เรียกว่า “ครุ่้อย”

ครุ๋นน้อยที่นายบุญทิศ ดวงจันทร์ สถานที่สนใจของท้องตลาด จึงมีชาวบ้านทำตามสืบมาจนถึงปัจจุบัน

2) การสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายให้คงอยู่กับเยาวชนรุ่นหลัง พบว่าหลังจากที่นายบุญทิศ ดวงจันทร์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสานครุให้เล็กลง อยู่มาวันหนึ่ง เจ้าหน้าที่กองศิลปาชีพ สอนจิตรดา นำโดย หม่อมราชวงศ์จิรัชัญญา กิตติยากร (โชติกลเสถียร) ได้มาเยี่ยมหมู่บ้านนี้ ได้พบเห็นครุ๋นน้อยที่บ้านของคุณเอนดู ศรีแก้ว (ปัจจุบันเป็นหัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย) เป็นที่น่าสนใจจึงมอบหมายให้ทำส่งไปยังวังสวนจิตรดา ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันกิจกรรมการจักสานครุ๋นน้อยก็เกิดขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อยเพื่อเป็นสื่อกลางรับซื้อ และจำหน่ายครุ๋นน้อยภายในชุมชน ภายในจังหวัด ต่างจังหวัด และต่างประเทศ ทำให้ชาวบ้านสะอาดมีรายได้ดีขึ้นและการสานครุ๋นน้อยทำเป็นอาชีพเสริม รองจากอาชีพการทำนา ทำไร่ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านสะอาด (ประชาสามัคคี) ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การจักสานครุ๋นน้อย สอนเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่าทางภูมิปัญญาของปู่ย่าตายายที่เป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน และอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านนี้ไว้สืบไป นอกจากนี้ยังเปิดทำการฝึกอบรมอาชีพการจักสานครุ๋นน้อยที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอขุนขันธ์ วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ และชุมชนบ้านตะแบก คุณเอนดู ศรีแก้ว ผู้นำกลุ่มหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อย รับเป็นวิทยากรพิเศษฝึกอบรมอาชีพการสานครุ๋นน้อยให้แก่เยาวชนผู้สนใจอีกด้วย

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิม ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน พบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานครุ๋นน้อยได้พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ครุ๋นน้อย จากที่เคยสานครุขนาดใหญ่ดัดแปลงสานให้เล็กลงตามความต้องการของตลาด `หลายขนาดจนถึงขนาดจิ๋วและคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ แล้วนำครุ๋นน้อยไปประดิษฐ์เป็นพวงกุญแจ พวงองุ่น เข็มกลัด ต่างหู ดอกกุหลาบ ดอกทานตะวัน และครุ๋นน้อยขนาดต่างๆ เป็นของที่ระลึก ตามความต้องการของท้องตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เช่นสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น และยังมีการพัฒนาการผลิตตามตัวอย่างแบบที่ลูกค้าต่างประเทศสั่งซื้อด้วย เช่น กรณีของลูกค้าในประเทศญี่ปุ่นส่งตัวอย่างผลิตภัณฑ์มาให้ชาวบ้านแกะลายสานทำตามแบบผลิตภัณฑ์ที่ต้องการแล้วส่งออกเป็นรายเดือน

This research has aims to 1) study traditional knowledge pertaining to culture in ways of life of the villagers 2) study the transcendent of the conventional culture which is prone to fade out and 3) study the development of the product existing in the ways of life of traditional culture. Three groups of sample population were selected, i.e., local scholars group included the indigenous wisdom and village scholars, teachers, Buddhist monks and community leaders, the *Kru Noi* making group of *Ban Sa-ang* and the youth group, included the pupils of *Ban Sa-ang* school (*Pra chasamakki*). Methods of collecting data include the experimentation, observation, in-depth interview, and focus group discussion. The results were as followed.

1. About traditional knowledge related to culture in villagers' ways of life, it was found that villagers of *Ban Sa-ang* used it for self- reliance in producing subsistent items in daily living, either food or tools for domestic uses. *Kru* for containing water in household uses is an example since the area of Khu Khan district and *Sa-ang* village used to cover with dry forest, especially *Sabaeng* trees which could give wood oil and barringtonin trees (local name as Ton Jik) that could give resin. Wood oil when being mixed with resin would receive sealing substance for coating *Kru*. However some parts

of the forest in this area had been invaded and changed to be rice field resulting to have limited number of the trees yielding wood oil and resins that villagers used it to make *Kru*. Villagers had to purchase it from other places with high price. Moreover, *Kru* has not been in public favor and has been replaced by zinc-made *Kru*, which is more durable and cheaper. Then villagers had to quit making *Kru* for sale. To exit the hard time, about in 1951, Mr. Boonthid Duangchan, a villager of *Ban Sa-ang* had modified making *Kru* from conventional big size to smaller size or even miniature which was called *Kru Noi* (or small *Kru*). *Kru Noi* has received more attraction from the market encouraging more villagers to follow Mr. Boonthid up to now.

2. About the attempt to conserve and transcend the rarely found traditional culture, it was revealed that after the initiative of Mr. Boonthid's style of making *Kru Noi*, MR.Jirikunya Kittiyakorn (Chotikasathien), the officer of the Royal Division of Vocational Art, had visited this village and found *Kru Noi* at Khun Endoo Srikaew,s house. She was fond of it and asked Khun Endoo to send the sample to the Royal Palace. From then on, the weaving of *Kru Noi* in this village was gradually more popular. A *Kru Noi* Making Group was established in the village to serve as a mediator for purchasing and selling *Kru Noi* in the village, in the province or other provinces, or even in oversea market. Making *Kru Noi*, therefore became a supplementary occupation, second to the rice farming and villagers could earn more income. At present, a course of making *Kru Noi* has been allocated into a local curriculum for teaching pupils of prathom 5 –6 of Ban Sa-ang School (Prachasamakhi) in order to promote and conserve the local knowledge inherited from ancestors. In addition the *Kru Noi* making course has been opened in other academic institutes, such as at Non-formal Education Center of Khu Khan district, Sri Sa Ket Vocational School and Tabaek Community School. Khun Endoo, as the leader of *Kru Noi* Making Group in the village, supported as a special honor lecturer.

3. About the development of the product found in primitive ways of life of the villagers to be relevant to current condition, it was revealed that the *Kru Noi* Making Group has developed *Kru Noi* product by modifying making various small sizes but remain its identity. *Kru Noi* has been modified to make a key wallet, earrings, artificial flower such as rose and sunflower etc., as the souvenirs made to order from both domestic and international customers such as Japan. Also the typical products of *Kru Noi* has been exported monthly to Japan and the United States of America.